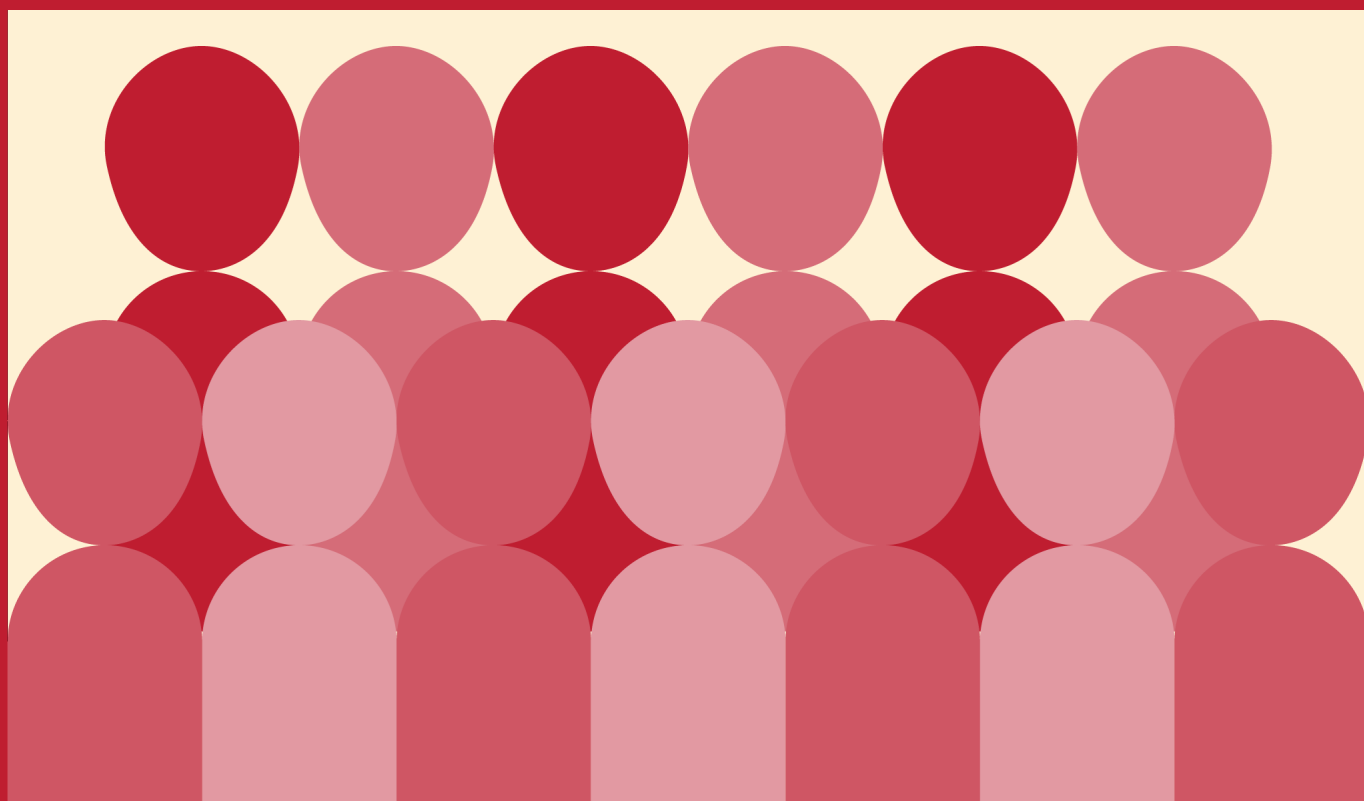

Faglige principper for ungestøtte

Notat

Faglige principper for ungestøtte

© VIVE og forfatterne, 2024

e-ISBN: 978-87-7582-418-2

Projekt: 303094

Finansiering: Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

VIVE støtter FN's verdensmål og angiver her, hvilket eller hvilke verdensmål der knytter sig til publikationen.

Forord

Ungestøtte er som en del af Børnene Først-reformen sat på den nationalpolitiske dagsorden, hvor et bredt politisk flertal ønsker en radikal nytænkning af ungestøtte. Som følge af at der har været stor opmærksomhed på ungestøtte som indsats – både på nationalpolitisk niveau og blandt centrale aktører på området – er der den seneste årrække udarbejdet et solidt vidensgrundlag om ungestøtte i en dansk kontekst.

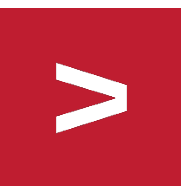
Dette vidensgrundlag indeholder central viden om, hvorfor vi ikke i tilstrækkelig grad lykkes med ungestøtteindsatsen, som den anvendes i dag, samt viden om, hvorfor de unge ikke altid oplever ungestøtten som en hjælp.

Med henblik på at udlede viden, om hvad der skal til for i højere grad at lykkes med ungestøtte som indsats, har VIVE gennemgået det eksisterende vidensgrundlag. På den baggrund har VIVE udledt seks faglige principper for ungestøtte, som præsenteres i dette notat.

De seks faglige principper er kvalificeret af to fagfæller på området, centrale aktører samt af både ledere og praktikere i to danske kommuner. Vi vil gerne sende en tak til både de to fagfæller, Bikubenfondens Policy Lab samt Herning og Aarhus Kommune for gode bidrag og kommentarer til kvalificering af de seks faglige principper.

Carsten Strømbæk Pedersen

Forsknings- og analysechef for VIVE Børn og uddannelse

Indholdsfortegnelse

1	Indledning	5
2	Hvad er ungestøtte?	7
3	Seks faglige principper for ungestøtte	8
3.1	Princip 1 – Støtten tilrettelægges inddragende	10
3.2	Princip 2 – Støtten er gennemskuelig	12
3.3	Princip 3 – Støtten er relevant	14
3.4	Princip 4 – Støtten er koordineret	16
3.5	Princip 5 – Støtten er relationsopbyggende	17
3.6	Princip 6 – Støtten er stabil	19
4	Metode	21
	Litteratur	22

1 Indledning

En række undersøgelser af unges overgang fra anbringelse til et selvstændigt voksenliv viser, at denne overgang kan være vanskelig for de unge (PwC, 2021; Bengtsson et al., 2022; SUS & Bikubenfonden, 2019; Lausten et al., 2020). Forskning viser gennemgående, at unge, der tidligere har været anbragt, klarer sig dårligere end ikke-anbragte unge (Lausten et al., 2020; PwC, 2021). De er fem gange oftere på kontanthjælp eller har en strafferetlig dom (PwC, 2021). Undersøgelser viser også, at hver tredje unge hjemløse tidligere har været anbragt uden for hjemmet (Benjaminson et al., 2020), og at tidligere anbragte unge syv gange oftere er i misbrugsbehandling end ikke-anbragte (PwC, 2021).

Givet de unge tidligere anbragtes opvækst har de ikke nødvendigvis et stabilt netværk eller andre voksenrelationer, der kan støtte dem i overgangen til voksenlivet. For at understøtte de unges overgang til voksenlivet kan der iværksættes ungestøtte, som er en indsats, der kan tildeles de unge jf. §§113-116 i barnets lov. Formålet med ungestøtte er at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse og herunder have fokus på at understøtte den unges uddannelse, beskæftigelse og andre relevante forhold.

De selvsamme undersøgelser, der viser, at overgangen til voksenlivet kan være vanskelig for de unge, viser også, at en del af de unge, der er i målgruppen for ungestøtte, ikke tilbydes støtten, samtidig med at en del af de unge, som tilbydes støtten, ikke altid oplever støtten som en hjælp.

Med Børnene Først-reformen er ungestøtte sat på den nationalpolitiske dagsorden. Af aftaleteksten bag Børnene Først-reformen fremgår det, at man som led i reformen ønsker en radikal nytænkning af ungestøtte. Dette er i erkendelse af, at vi som samfund i dag ikke i tilstrækkelig grad lykkes med at sikre de mest udsatte unge en god og tryk overgang til voksenlivet.

Som følge af at der har været stor opmærksomhed på ungestøtte som indsats – både på nationalpolitisk niveau og blandt centrale aktører på området – er der den seneste årrække udarbejdet et solidt vidensgrundlag om ungestøtte i en dansk kontekst. Dette vidensgrundlag indeholder central viden om, hvorfor vi ikke i tilstrækkelig grad lykkes med ungestøtteindsatsen, som den anvendes i dag, samt viden om, hvorfor de unge ikke altid oplever ungestøtten som en hjælp.

Ses der på tværs af undersøgelserne af ungestøtte i en dansk kontekst, findes der meget viden om, hvad der er vigtigt for at lykkes med en ungestøtteindsats. For at understøtte, at den viden, vi allerede har, kan anvendes i arbejdet med ungestøtte, har VIVE foretaget denne gennemgang af det eksisterende vidensgrundlag. Dette

med det formål at udlede viden om, hvad der skal til for at understøtte de unges overgang til voksenlivet. Gennemgangen af det eksisterende vidensgrundlag har resulteret i formuleringen af de seks faglige principper for ungestøtte, som præsenteres i denne rapport.

Forhåbningen er, at de seks faglige principper kan bidrage til strategiske drøftelser af anvendelsen og tilrettelæggelsen af ungestøtte i den lokale kommunale praksis. Dertil er det forhåbningen, at de seks faglige principper kan guide arbejdet med de unge i regi af ungestøtteindsatsen og sætte fokus på elementer i ungestøtteindsatsen, der er centrale for at lykkes med de unge.

I Kapitel 2 skitseres formålet med og lovgrundlaget for ungestøtte jf. barnets lov. I det efterfølgende Kapitel 3 præsenteres de seks udledte faglige principper for ungestøtte.

2 Hvad er ungestøtte?

Ungestøtte tilbydes til unge i alderen 18-22 år, der umiddelbart op til deres 18. leveår har været anbragt uden for hjemmet eller fast har haft en kontaktperson, og som opfylder betingelserne for støtte jf. §§113-116 i barnets lov (Social- og Boligministeriet, 2024).

Formålet med ungestøtte er at bidrage til, at den unge støttes i at etablere en selvstændig tilværelse på lige fod med andre unge – herunder at understøtte den unges

uddannelse og beskæftigelse samt andre relevante forhold, såsom anskaffelse af en selvstændig bolig (Socialpædagogerne, u.å.). For unge, der har været anbragt uden for hjemmet, kan dette ske ved at forlænge deres anbringelse, tildele dem en fast kontaktperson eller opretholde den allerede igangværende kontaktpersonstøtte, etablere en udslningsordning i det hidtidige anbringelsessted eller ved at tildele andre former for støtte, der kan bidrage til en

god overgang til en selvstændig tilværelse (såsom mindre økonomiske tilskud til husleje, psykologsamtaler eller gruppetilbud). For unge, der har haft en kontaktperson umiddelbart op til det 18. leveår, består ungestøtten i, at de kan få opretholdt kontaktpersonstøtten (Social- og Boligministeriet, u.å.).

Ungestøtten ophører (jf. §117 i barnets lov), når den unge ikke længere opfylder betingelserne for ungestøtte, eller når den unge fylder 23 år. Ungestøtten kan etableres eller genetableres, hvis den unges situation ændrer sig, så der opstår et behov for støtte, eller hvis den unge fortryder at have sagt nej til støtten og fortsat opfylder betingelserne for støtte (Social- og Boligstyrelsen, 2023).

Fra 'efterværn' til 'ungestøtte'

Ungestøtte hørte indtil januar 2024 under service-lovens § 76 og blev kaldt efterværn. I forbindelse med indførelsen af barnets lov blev betegnelsen 'efterværn' ændret til betegnelsen 'ungestøtte', og støtten hører nu under §§ 113-116 i barnets lov.

3 Seks faglige principper for ungestøtte

Med udgangspunkt i undersøgelser af ungestøtte i en dansk kontekst har VIVE udledt seks faglige principper (se Figur 3.1), der kan guide arbejdet med ungestøtteindsatsen (se Kapitel 4 for en beskrivelse af den anvendte tilgang). Forhåbningen er som tidligere nævnt, at principperne kan bidrage til lokale kommunale drøftelser af tilrettelæggelsen af og tilgangen til de unge i ungestøtteindsatsen. Dertil er det forhåbningen, at de seks faglige principper kan bidrage til, at der i den kommunale praksis sættes fokus på de elementer i ungestøtteindsatsen, der er centrale for at lykkes i arbejdet med de unge.

I denne sammenhæng ser vi et princip som en grundlæggende tilgang, der ligger bag indsatsen, og som kan guide holdninger og adfærd i arbejdet med borgeren. Et princip baseres på normer, værdier, overbevisninger, erfaringer og viden.

Når principperne anvendes til at tilrettelægge en indsats, og der dermed arbejdes med principbaserede indsatser, kan principperne bidrage med retning, men principperne giver ikke direkte anvisninger i tilrettelæggelsen af indsatserne. En principbaseret indsats giver derfor mulighed for fleksibilitet i indsatsen, fx hvis konteksten ændres, eller der sker en udvikling i borgerens livssituation. På den måde fungerer en principfokuseret indsats som en rummelig ramme, men med et tydeligt defineret mål.

Pointen med en principbaseret indsats er, at principperne kan (og skal) tilpasses den lokale kontekst, som en indsats skal fungere i – bl.a. i forhold til målgruppen, målgruppens udfordringer samt de lokale organisatoriske og ressourcemæssige betingelser. Det enkelte princip kan således operationaliseres på flere forskellige måder og have forskellige udtryk. Arbejdet med borgeren med udgangspunkt i principperne bliver på den måde konkrete eksemplificeringer af, hvordan indsatsprincipperne kan omsættes til praksis. Hensigten med de faglige principper er således, at de kan udgøre et retningsgivende fundament for udvikling af egen praksis.

Der er metodefrihed i principfokuserede indsatser. Det afgørende er at vælge den metode, som passer til den situation, den problemstilling og de mål, der arbejdes med udgangspunkt i.

Hensigten med de seks faglige principper er, at de kan guide tilgange og aktiviteter i arbejdet med de unge i en ungestøtteindsats. Principperne kan i udgangspunktet både anvendes i den kommunale ungestøtteindsats og i indsatser i regi af civilsamfundet.

Figur 3.1 De seks faglige principper

Kilde: VIVE.

I de følgende afsnit præsenteres hvert af de seks faglige principper. I hvert afsnit skitseres først det faglige grundlag for princippet og dernæst en række handlinger, der kan guide arbejdet med princippet i ungestøtteindsatsen. De skitserede handlinger er ikke udtømmende for, hvordan arbejdet med de enkelte principper kan se ud i praksis, og de enkelte kommuner eller fagprofessionelle kan således udvide listen, så den afspejler den lokale tilgang og praksis i arbejdet med ungestøtte.

3.1 Princip 1 – Støtten tilrettelægges inddragende

Flere danske undersøgelser viser, at unge ikke oplever at blive inddraget i processen omkring deres overgang til voksenlivet (Deloitte, 2017; Iversen, 2022; Bengtsson et al., 2022; PolicyLab, 2020; Iversen et al., 2021; Mølholt et al., 2012, Mølholt, 2022). En undersøgelse af ungestøtte og den gode overgang til voksenlivet fra 2017 viser, at ca. en tredjedel af de unge ikke erindrer at blive involveret i planlægningen af, hvad der skulle ske, når de blev 18 år, ligesom endnu flere oplever, at de savnede informationer i den forbindelse (Deloitte, 2017). Undersøgelsen viser endvidere, at omkring 37 % af de unge oplever, at de slet ikke eller kun i mindre udstrækning blev lyttet til og taget alvorligt i planlægningen af, hvad der skulle ske, når de fyldte 18 år. De unges oplevelse støttes i undersøgelsen op af en sagsgennemgang, der viser, at de unges perspektiv ikke indgik i over en tredjedel af sagerne (Deloitte, 2017).

Et panel bestående af unge med anbringelsesbaggrund, der blev interviewet i 2022, fremhæver ligeledes, at de i flere facetter i processen omkring overgangen til voksenlivet ikke har oplevet sig inddraget, men derimod alene informeret om beslutninger (Iversen, 2022). De unge i panelet efterspørger på den baggrund inddragelse i processen. Dette både i forhold til:

- forberedelsen af overgangen til voksenlivet
- beslutningen om, hvorvidt den unge skal tilbydes ungestøtte
- beslutningen om, hvilken ungestøtteindsats der skal iværksættes.

De unges oplevelse af manglende inddragelse er i tråd med fund i eksisterende forskning omkring ungestøtte. Både danske og nordiske undersøgelser finder, at der i mange tilfælde er tegn på, at de unge ikke oplever sig inddraget i processen omkring beslutningen om ungestøtte og i forbindelse med tilrettelæggelsen af ungestøtte (Bengtsson et al., 2020; Bengtsson et al., 2022; Bennwik & Oterholm, 2017; Höjer & Sjöblom, 2014; Iversen et al., 2021; Lausten et al., 2020; Mølholt, 2017; Mølholt et al., 2012). Dette er på trods af, at forskning også finder, at unge, der har været inddraget i planlægningen af overgangen til voksenlivet, oplever en mere positiv og succesfuld overgang til et selvstændigt voksenliv (Bengtsson et al., 2020; Bengtsson et al., 2022; Höjer & Sjöblom, 2014, Iversen et al., 2021; Mølholt et al., 2012). Det konkluderes på den baggrund, at det er hensigtsmæssigt, at de anbragte unge inddrages i udformningen af langsigtede mål for overgangen til et selvstændigt voksenliv, og at de unge må anses som aktive deltagere, der skal have indflydelse på, hvordan deres liv udformer sig (Bengtsson et al., 2020; Höjer & Sjöblom, 2014).

I en undersøgelse af investering i ungestøtte i syv kommuner identificeres det, at de unge bliver lyttet til og inddraget som to virksomme mekanismer i

ungestøtteindsatsen (PwC, 2021). Undersøgelsen finder, at de unge oplever, at det har stor betydning for deres udvikling, at de i samarbejdet med deres børne- og ungerådgiver eller kontaktperson oplever at blive lyttet til og forstået.

De unge peger selv på, at det har været afgørende for deres forløb, at de er blevet taget med på råd, og at beslutningerne omkring ungestøtten er blevet truffet sammen med dem. Inddragelsen har ifølge de unge betydet:

- at de har haft lyst til at åbne sig og lytte til de gode idéer, råd og anbefalinger, som deres børne- og ungerådgiver eller kontaktperson kommer med
- at de er engagerede og motiverede for at udvikle sig
- at de har følt sig forstået og oplevet et ejerskab over eget liv (PwC, 2021).

Tilsvarende konkluderes det i undersøgelsen af ungestøtte og den gode overgang til voksenlivet fra 2017, at en tidlig og inddragende dialog om ungestøtten med de unge kan give de unge en vished om fremtiden, som kan bidrage til at skabe ro og tryghed for de unge (Deloitte, 2017). Omvendt finder forskning, at manglende indsigt og tryghed kan føre til foranstaltningstræthed, hvilket vil sige manglende motivation og tro på, at det sociale system faktisk virker (Mølholt, 2022; Bengtsson et al., 2022).

Samlet set finder undersøgelserne, at det er vigtigt at inddrage de unge og sikre sig, at de unge forstår baggrunden for de beslutninger, der bliver truffet, samt sikre, at den unges ønsker og drømme er udgangspunktet for de mål med indsatsen, der sættes (Bengtsson et al., 2022; PwC, 2021; Lausten et al., 2020). Inddragelse kan medvirke til at reducere unødvendige bekymringer for de unge samt sikre, at de unge får medindflydelse på og ejerskab til indsatsen i overgangen til voksenlivet (Deloitte, 2017; Mølholt et al., 2012; Mølholt, 2022).

I Boks 3.1 er der anført en række handlinger, der kan guide arbejdet med princippet om, at ungestøtten tilrettelægges inddragende. Princippet og handlingerne er udarbejdet på baggrund af det ovenstående beskrevne vidensgrundlag.

- Inddrages den unge i processen omkring beslutningen, om hvorvidt den unge tilbydes ungestøtte
- Inddrages den unge i afdækningen af de konkrete støttebehov og tilrettelæggelsen af indsatsen
- Guides den unge i at tage og have styringen over eget liv
- Hjælpes og støttes den unge i at formulere egne håb, ressourcer og behov gennem dialog
- Danner den unges ønsker og drømme udgangspunkt for formålet og målet med indsatsen.

3.2 Princip 2 – Støtten er gennemskuelig

Flere praksisundersøgelser viser, at mange af de unge har oplevet tiden omkring det tidspunkt, hvor de fyldte 18 år, som turbulent og usikker (Bengtsson et al., 2022; Deloitte, 2017). De unge har generelt ikke følt sig tilstrækkeligt informeret om processen for tildeling af ungestøtte, de mangler indsigt i kriterierne for tildeling af ungestøtte, og de ved ikke, hvem der er ansvarlig for at hjælpe dem (Bengtsson et al., 2022; Deloitte, 2017; Iversen, 2022).

Undersøgelser viser, at en stor del af de unge ikke har overblik over deres muligheder og rettigheder, når de fylder 18 år (Bengtsson et al., 2022; Iversen, 2022; Deloitte, 2017; Mølholt, 2022). Det gælder både dem, der har modtaget ungestøtte, og dem, der ikke har. I en undersøgelse fortæller et panel af unge i målgruppen for ungestøtte, at de generelt ikke oplevede at blive informeret om deres rettigheder i forbindelse med de beslutninger og afgørelser, der blev truffet omkring deres overgang til voksenlivet (Iversen, 2022). De beskriver, at de fx ikke blev informeret om, at de kunne stille spørgsmålstejn ved beslutningen om, hvorvidt de blev tilbudt ungestøtte eller ej, og hvordan ungestøtten skulle udformes. Desuden oplevede de ikke, at der var nogen fælles drøftelse om beslutningerne. Derfor påpeger flere af de unge også, at de havde en oplevelse af, at sådanne beslutninger blot var nogle, man som ung blev informeret om, frem for nogle man kunne have en aktiv stemme i. Flere af de unge efterspørger desuden, at man som ung får indsigt i udfaldsmulighederne på beslutningen om ungestøtte og konsekvenserne heraf (Iversen, 2022).

Dette ville ifølge dem hjælpe én til at være forberedt på, hvilken betydning en beslutning ville kunne have for fremtiden – fx at en given udfaldsmulighed kan betyde, at man skal flytte fra sin nuværende bopæl.

Endvidere finder en undersøgelse af ungestøtte og støtte set fra de unges perspektiv fra 2022, at oplevelsen hos de unge er, at systemets logik for tildelingen af støtte trumfer deres eget perspektiv (Bengtsson et al., 2022). Eksempelvis opleves kravet om, at der skal være udsigt til en udvikling, for at ungestøtte kan bevilliges eller fortsætte, som uklart, og kravet giver for flere unge ikke mening ud fra deres faktiske behov for hjælp og støtte.

Undersøgelser viser, at de unge, som har de bedste erfaringer i mødet med systemet og i forbindelse med tildelingen af støtte og hjælp, er de unge, der enten har en professionel eller privat ressourceperson i deres netværk, som løbende har bistået dem med kontakten, eller de unge, som oplever at have en god og stabil relation til deres børne- og ungerådgiver (Iversen, 2022; Bengtsson et al., 2022, Deloitte, 2017). De unge fremhæver det at blive grundigt indført i, hvordan lovgivningen fungerer, og hvad deres rettigheder er, som en central forudsætning for, at de kan få den rette støtte og hjælp (Bengtsson et al., 2022). Det er som oftest børne- og ungerådgiveren, der står for denne vidensformidling, og ofte vil vidensformidlingen være bundet op på den unges relation til rådgiveren. Dette skaber en skrøbelighed i tilfælde af rådgiverskifte, hvilket afspejles af, at flere af de unge, som oplever rådgiverskifte i tiden op til deres 18. leveår, oplever, at deres indføring i rettigheder og lovgivning samtidig forsvinder.

Unge i et panel for unge i målgruppen for ungestøtte peger i den sammenhæng på, at det kan være hensigtsmæssigt, at en person, som den unge kender, og som kender den unge, kan støtte dem i processen, hvor der træffes afgørelse om ungestøtte (Iversen, 2022). Det vigtige er, at denne person løbende kan snakke med den unge om processen, informere den unge om de forskellige udfaldsmuligheder og scenarier samt informere om den unges rettigheder, da dette skaber tryghed for den unge i processen, uanset hvordan beslutningen falder ud.

På tværs af en række undersøgelser påpeger de unge, der har deltaget som informanter, at de ofte hverken har kendskab til tildelingskriterierne eller deres muligheder og rettigheder i forbindelse med afgørelsen om støtte (Bengtsson et al., 2022; Iversen, 2022; Deloitte, 2017; Mølholt, 2022). Viden om rettigheder og støttemuligheder samt indsigt i grundlaget for de beslutninger, der træffes, kan være afgørende for, at de unge takker ja til ungestøtte, og afgørende for, at det er den rette støtte, der iværksættes. Derfor er det vigtigt, at støtten er gennemskuelig for de unge.

På baggrund af ovenstående faglige grundlag er der i Boks 3.2 anført en række handlinger, der kan guide arbejdet med princippet om, at støtte er gennemskuelig.

- Har den unge via information og rådgivning nem adgang til viden om relevant støtte
- Kender og forstår den unge sine rettigheder
- Kender den unge baggrunden for – og forstår de – beslutninger, der træffes om støtte
- Ved den unge, hvad støtten konkret består af, og hvad der kan forventes af støtten
- Kan den unge inddrage personer, som er tryghedsskabende for den unge i beslutningsprocesserne omkring den unges sag.

3.3 Princip 3 – Støtten er relevant

Det estimeres, at en gruppe på 5-10 % af de unge i målgruppen for ungestøtte vælger at takke nej til støtten (PwC, 2021). Dette er enten, fordi de ikke oplever et støttebehov, fordi de er foranstaltningstrætte og ikke ønsker at være en del af det kommunale system, eller fordi de ikke oplever, at den støtte, de tilbydes, er relevant for dem (Deloitte, 2017). Dertil kommer, at flere nyere praksisundersøgelser finder, at de unge, der har modtaget ungestøtte i mange tilfælde, ikke oplever at have fået tilstrækkelig støtte og hjælp i forbindelse med deres overgang til voksenlivet (Deloitte, 2017; Mølholt, 2017; Bengtsson et al., 2022).

En undersøgelse viser, at en relativt stor andel (42 %) af ungestøttemodtagerne ikke mener, at deres behov for støtte er blevet imødekommet, siden de fyldte 18 år (Deloitte, 2017). De unges oplevelse er, at støtten især har hjulpet til at håndtere praktiske ting i hverdagen og til at komme i gang med eller fortsætte med en uddannelse. Færre unge oplever, at støtten har hjulpet til at håndtere personlige problemer og udfordringer, mens færrest mener, at støtten har hjulpet dem med at kunne styre deres økonomi. Der er også unge, som oplever, at støtten slet ikke eller i mindre grad har bidraget til de fleste af disse ting.

Praksisundersøgelser viser, at de unge har en oplevelse af, at kommunerne har stort fokus på de unges kompetencer og støttebehov i forhold til praktiske gøremål i hverdagen i forbindelse med beslutningen om tildeling af ungestøtte (Bengtsson et

al., 2022; Iversen, 2022). Flere af de unge oplever dog, at forudsætningen for, at de kan aktivere deres praktiske kompetencer, er, at de er trygge og trives i hverdagen (Iversen, 2022). De unge efterspørger på den baggrund et bredere fokus, så støtten i lige så høj grad kan imødekomme deres behov for at kunne vende oplevelser og udfordringer i hverdagen med en kontaktperson eller lignede samt for at få rådgivning og vejledning til håndtering af konkrete situationer med familie, venner, på uddannelsen eller på jobbet.

Forskning peger endvidere på, at det ofte er en proces for de unge at erfare, hvilke støttebehov de har i overgangen til voksenlivet (Bengtsson et al., 2022). For nogle betyder det, at de støttebehov, de oplevede at have indledningsvist, senere viser sig at være nogle andre. Dette er enten, fordi deres støttebehov har ændret sig, eller fordi de over tid får indsigt i deres reelle støttebehov. For andre unge betyder det, at de først takker nej til ungestøtte, fordi de ikke oplever behov for støtte, men hvor de senere oplever at have forskellige støttebehov i hverdagslivet.

Både praksisundersøgelser og forskning viser, at det kan være afgørende for, om den støtte og hjælp, de unge modtager, virker, at de unge oplever, at den imødekommer deres konkrete støttebehov, og de unge derfor er motiveret for at modtage støtten (Deloitte, 2017; Bengtsson et al., 2022). Samtidig er det vigtigt, at støtten løbende tilpasses i forhold til, hvad de unge erfarer, at deres støttebehov er. Herunder er det også vigtigt, at der på et senere tidspunkt kan iværksættes ungestøtte til de unge, der takkede nej til ungestøtte ved anbringelsens afslutning, i tilfælde af, at deres behov ændrer sig.

På baggrund af det ovenstående er der i Boks 3.3 formuleret en række handlinger, der kan guide arbejdet med principper om, at støtten er relevant for den unge.

- Er den unges oplevede støttebehov, ressourcer og ønsker for fremtiden af-dækket systematisk
- Tager støttens omfang, indhold og varighed udgangspunkt i den unges oplevede støttebehov
- Kan den unge se, at støtten imødekommer den unges støttebehov og ressourcer
- Justeres støtten løbende, så den matcher ændringer i den unges støttebehov og ressourcer
- Kan støtten iværksættes frem til det 23. leveår for unge, hvis støttebehov opstår på et senere tidspunkt.

3.4 Princip 4 – Støtten er koordineret

Praksisundersøgelser finder, at ungestøtte af særlig høj kvalitet er karakteriseret ved en tæt koordinering af den unges indsatser og mål på tværs af involverede aktører (Bengtsson et al., 2022; Deloitte, 2017; PwC, 2021). Desuden finder undersøgelserne, at koordinering på tværs af forskellige systemer og sfærer i den unges liv er afgørende for, at den hjælp og støtte, som den unge får fra forskellige systemer, supplerer hinanden.

Nogle af de unge har oplevet, at de i kortere eller længerevarende perioder har stået alene med at forstå og koordinere deres støtte på tværs af forskellige systemer samt at have haft ansvaret for at kende til systemernes regler, logikker og snitflader (Bengtsson et al., 2022). Ofte har de dog ikke haft viden om, hvilke former for støtte der hører ind under hvilke systemer. Støtte til koordinering opleves derfor generelt som en vigtig hjælp – særligt for de unge, som har kontakt med mange systemer. For de unge er det således vigtigt, at det er de fagprofessionelle, som varetager koordineringen af deres forskellige støtteindsatser.

Samtidig finder praksisundersøgelser, at kommunerne oplever, at der er behov for at forbedre samarbejdsrelationerne internt mellem forvaltningerne, men også mellem øvrige aktører i de unges liv (Deloitte, 2017; PwC, 2021). Særligt fremhæver kommunerne, at det i forhold til ungestøttemålgruppen kan være nyttigt at

forbedre samarbejdet med uddannelsesinstitutioner, UU-vejledninger, gadeplansarbejdere (SSP) og frivillige organisationer.

Udover koordinering på tværs af støtteindsatser viser en praksisundersøgelse, at det også er vigtigt for de unge, at støtten tager højde for og koordineres med større livsændringer i de unges liv (Iversen, 2022). Eksempelvis er det vigtigt for de unges udvikling, at beslutningen om tildeling af ungestøtte og evt. tilrettelæggelse af en ungestøtteindsats tager højde for fx opstart på uddannelse eller beskæftigelse.

I Boks 3.4 er der formuleret nogle handlinger, der kan guide arbejdet med princippet om, at støtten er koordineret. Princippet og handlingerne er udarbejdet på baggrund af det ovenstående faglige grundlag.

Boks 3.4 Når støtten er koordineret

- Tilrettelægges støtten, så den tager højde for og understøtter større ændringer i den unges liv
- Koordineres støtten med anden hjælp og støtte, som den unge modtager
- Varetages koordineringen af støtteindsatser af en eller flere af de fagprofessionelle omkring den unge.

3.5 Princip 5 – Støtten er relationsopbyggende

Flere praksisundersøgelser vidner om, at relationer er vigtige for de unge, men at de ofte også er vanskelige at indgå i og vedligeholde (Bengtsson et al., 2022; PwC, 2021; Mølholt, 2017). De unge fortæller, at de har stort behov for at have fortrolige relationer i deres hverdagsliv, som de kan betro sig til og få støtte af, når de oplever udfordringer. Særligt ikke-biologiske nære relationer – såsom kontaktpersoner eller andre voksne på anbringelsesstedet – fremhæves ofte af de unge som værende centrale i denne forbindelse, idet de sjældent kan få den fornødne støtte og omsorg fra deres forældre (Bengtsson et al., 2022).

Samtidig viser praksisundersøgelser, at de unge ofte har stor usikkerhed omkring relationer, og at nogle har en skepsis i forhold til at skulle danne relationer (Bengtsson et al., 2022; Mølholt, 2017). En del har erfaringer med skift i de nære relationer, og som følge heraf er flere tilbageholdne med at åbne sig op over for og binde sig

til nye relationer. Ud over de nære relationer har de unge behov for brobyggende bånd og relationer, der skaber kontakt til nye fællesskaber, som kan give den enkelte oplevelse af at høre til i det omgivende samfund (Bengtsson et al., 2022). Samtidig er der dog også mange af de unge, der fortæller, at de ikke rigtig indgår i vennegrupper, og at de ofte sidder hjemme og isolerer sig. Dette er særligt en udfordring for unge, som i forvejen har et spinkelt socialt netværk.

En praksisundersøgelse af investering i ungestøtte finder, at etablering af stabile relationer for de unge er en særlig virksom mekanisme i ungestøtteindsatsen, og at en god relation til enten kontaktperson eller børne- og ungerådgiver er meget afgørende for de unges udvikling (PwC, 2021). Dette understøttes af fundene i en praksisundersøgelse af erfaringer fra eksisterende indsatser til unge i målgruppen for ungestøtte, der har specifikt fokus på opbygning af de unges netværk og relationer. Erfaringen på tværs af flere af de indsatser, der arbejder med de unge, er, at opbygning af de unges netværk og relationer i mange henseender er forudsætningen for, at de bliver i stand til at kunne fastholde egen bolig, tage en uddannelse og/eller komme i beskæftigelse (Iversen et al., 2022). Den underliggende forandringskæde for indsatserne er således at arbejde med de unge, så de opbygger en tillid til andre mennesker og udvikler deres kompetencer i forhold til indgå i og vedligeholde vedvarende positive sociale relationer, og at dette er forudsætningen for, at de unge bliver i stand til at påbegynde og gennemføre en uddannelse eller komme i beskæftigelse.

Med udgangspunkt i ovenstående er det bemærkelsesværdigt, at både forskning og praksisundersøgelser finder, at mange af de unge oplever, at deres ungestøtte slet ikke eller kun i mindre grad har bidraget til, at de unge opbygger et socialt netværk (Deloitte, 2017; Iversen et al., 2021; Vendelbo, 2018). Der peges i undersøgelserne på, at opbygning af netværk og relationer er en meget stærk beskyttelsesfaktor, som kan være afgørende for, at de unge kan opnå et selvstændigt voksenliv med uddannelse, beskæftigelse og egen bolig i forhold til et godt voksenliv, hvorfor det kan være hensigtsmæssigt, at opbygning af netværk og relationer bliver en mere central målsætning i ungestøtteindsatsen.

På baggrund af den ovenstående viden er der i Boks 3.5 anført nogle handlinger der kan guide arbejdet med princippet om, at støtten er relationsopbyggende.

- Understøttes den unge i at bevare eksisterende trygge relationer
- Understøttes den unge i etableringen af længerevarende trygge og fortrolige relationer.

3.6 Princip 6 – Støtten er stabil

Praksisundersøgelser finder, at stabilitet i ungestøtten kan have stor betydning for de unges langsigtede udvikling hen mod et selvstændigt voksenliv (Bengtsson et al., 2022; Deloitte, 2017). Visheden om, at støtten er der, hvis de får det dårligere, giver de unge tryghed, og samtidigt er vigtigt for dem, at ungestøtten ikke afsluttes, før målet med indsatsen er opnået (PwC, 2021).

Undersøgelser viser, at flere af de unge har oplevet, at ændringer i deres livssituation har medført, at ungestøtteindsatsen er blevet ændret eller afsluttet, selvom deres behov for støtte ikke har ændret sig (Iversen, 2022; Bengtsson et al., 2022). Dette kan fx være som følge af flytning, at den unge ikke har kunnet gennemføre en påbegyndt uddannelse eller som følge af den revurdering af ungestøtten, som lovgivningsmæssigt skal ske hver sjette måned (Kraka, 2021).

Praksisundersøgelser finder, at de unge oplever, at de for at modtage støtte helst ikke skal klare sig for godt, for så har de ikke et reelt behov for støtte – men omvendt må de ikke være så dårligt fungerende, at kommunen ikke forventer, at de inden for en overskuelig fremtid kan profitere af støtten (Kraka, 2021; SUS & Bikubefonden, 2019). Konsekvensen af dette kan være, at de unges overvejelser om fremtiden bliver kortsigtede og bekymringsfulde. Nogle unge fortæller endog om at sno sig og snakke systemet efter munden ved at lyve sig dårligere, end de er, for at få den støtte, som de selv oplever er afgørende for at kunne trives og passe deres uddannelse, job og bolig (Mølholt, 2022; Kraka, 2021).

De unge efterspørger på baggrund af ovenstående, at målet med ungestøtten tydeliggøres over for den enkelte (Iversen, 2022; PwC, 2021). De efterspørger konkrete handlingsorienterede målsætninger, der både over for dem selv, deres børne- og ungdomsgiver og/eller deres kontaktperson tydeliggør, hvad der skal til for at opnå målet, og dermed også en dialog om, hvornår målet vurderes opnået. For de unge er det vigtigt, at støtten ikke afsluttes, før de har fundet en retning i livet og er funderet i

voksenlivet. Dette er i tråd med anbefalingerne fra Policy Lab om, at ungestøtteindsatsen først bør afsluttes, når den unge i samarbejde med myndighed og fagprofessionelle har indfriet målsætningerne for et selvstændigt voksenliv (Policy Lab, 2020).

I Boks 3.6 er der anført en række handlinger, der kan guide arbejdet med princippet om, at støtten er stabil. Principperne er udarbejdet på baggrund af ovenstående faglige grundlag.

Boks 3.6 Når støtten er stabil

- Foretages ændringer i støtten som følge af ændringer i den unges støttebehov
- Forberedes den unge på eventuelle ændringer i støtten
- Foretages ændringer i støtten på baggrund af inddragelse af den unge
- Afsluttes støtten, når formålet med ungestøtteindsatsen er indfriet.

4 Metode

VIVE har indsamlet undersøgelser af ungestøtte i en dansk kontekst i en 10-årig periode fra 2012 til og med 2022. De danske undersøgelser er i enkelte tilfælde suppleret af nordiske undersøgelser, som faglige eksperter inden for ungestøtteområder har udpeget som særligt relevante. Undersøgelserne er gennemgået med henblik på at udlede viden om virksomme elementer i indsatser til de unge i overgangen til et selvstændigt voksenliv. Viden om virksomme elementer i indsatser til de unge er suppleret med en udledning af viden om de unges egne oplevelser af, hvad der hhv. virker eller ikke virker i støtten i overgangen til voksenlivet.

Den udledte viden er efterfølgende systematiseret, og denne systematisering har ledt til udledningen af de seks faglige principper for ungestøtte. For hvert af de seks principper er det faglige grundlag beskrevet.

De seks faglige principper og det faglige grundlag for disse har dernæst været igennem en kvalificeringsproces. Først er principperne og deres faglige grundlag kvalificeret af to forskere på området for ungestøtte og unges overgang til voksenlivet: Dette ved professor MSO Tea Torbenfeldt Bengtsson og seniorforsker Anne-Kirstine Møhlholt. Efter denne kvalificering blev de seks principper og det faglige grundlag præsenteret for Bikubenfondens PolicyLab, som består af en række centrale aktører, der er gået sammen om at udvikle politiske anbefalinger til at styrke anbragte unges overgang til voksenlivet. De seks principper og det faglige grundlag er derigennem forelagt centrale aktører i form af Socialpædagogerne, Dansk Socialrådgiverforening, De Anbragtes Vilkår, Foreningen af Døgn- og Dagtilbud samt Bikubenfonden.

De seks principper og det faglige grundlag blev herefter revideret på baggrund af kvalificeringen af eksperter og aktører. Den reviderede version af principperne og det faglige grundlag er herefter af tre omgange præsenteret for en række ledere og praktikere på området med henblik på at få kvalificeret og formuleret de retningsanvisende handlinger for hvert af principperne: Først på et tværgående online møde med både ledere og medarbejdere på området for ungestøtte i to danske kommuner. Dernæst på to workshops med medarbejdere i hhv. den ene og den anden danske kommune. På workshoppen blev formuleringen af de seks faglige principper drøftet og kvalificeret, ligesom handlingerne for hvert af principperne blev udfoldet og kvalificeret. På baggrund af disse kvalificeringer foretog VIVE den endelige revidering af de seks faglige principper og de tilhørende handlinger.

Litteratur

Bengtsson, T.T., Mølholt, A-K. & Luckow, S.T. (2022). *Efterværn og støtte set fra de unges perspektiv: En analyse af overgangen til voksenlivet for unge i kontakt med systemet*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Bengtsson, M., Sjöblom, Y. & Öberg, P. (2020). Transitional patterns when leaving care – Care leavers' agency in a longitudinal perspective. *Children and Youth Services Review*, 118, 1-9.

Benjaminsen, L., Christensen, R.A. & Hundahl, M.S. (2020). *Udbredelsen af Housing First: Muligheder og barrierer i implementeringen af Housing First på hjemløshedsområdet i Danmark*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Bennwik, I.-H.B. & Oterholm, I. (2017). *Kunnskapsoppsummering. NAV-kontoret og den kommunale barneverntenesta si oppfølging av unge med barnevernserfaring*. Oslo: VID vitenskapelige høyskole.

Deloitte (2017). *Efterværn og den gode overgang til voksenlivet: Undersøgelse af efterværnsområdet i Danmark*. Odense: Socialstyrelsen.

Höjer, I. & Sjöblom, Y. (2014). Young people's experience of participation when exiting out of care. *Schweizerische Zeitschrift für Soziale Arbeit*, 16(1), 27-45.

Iversen, K. (2022). *Ungepanelet om efterværn – notat*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Iversen, K., Grønfeldt, S.T. & Strandby, M.W. (2022). *Efterværn: Afdækning af viden og erfaringer fra eksisterende indsatser*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Iversen, K., Mortensen, N.P., Birkefoss, K., Jensen, H.L.S. & Bredahl, L. (2021). *Efterværn og overgange til voksenlivet: Litteraturgennemgang*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Kraka (2021). *Fra anbringelse til voksenliv: Sådan nytænker vi støtten til anbragte unge i overgangen til voksenlivet*. København: Kraka Economics.

Lausten, M., Frederiksen, S. & Olsen, R.F. (2020). *Tidligere anbragte unge – 18 år og på vej mod voksenlivet: Forløbsundersøgelse af tidligere anbragte unge født i*

1995. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Mølholt, A.-K. (2017). *Når man har været anbragt: En sociologisk undersøgelse af fortællinger om fortid, nutid og fremtid hos unge, der har været anbragt uden for hjemmet*. Ph.d.-afhandling. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Mølholt, A.-K. (2022). Efterværn og overgangen til voksenlivet. I Henriksen, A.-K.E., Nielsen, H.S. & Antczak, H.B. (red.), *Socialfagligt arbejde med anbringelser: En grundbog* (s. 439-456). Frederiksberg: Akademisk Forlag.
- Mølholt, A.-K., Stage, S., Pejtersen, J.H. & Thomsen, P. (2012). *Efterværn for tidligere anbragte unge: En videns- og erfaringsopsamling*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- PolicyLab (2020). *En god overgang fra anbringelse til voksenlivet*. København: Policy Labs.
- PwC (2021). *Investering i Efterværn: Tværgående evaluering*. Hellerup: PwC.
- Social- og Boligministeriet (u.å.). *Ungestøtte*: <https://www.sm.dk/arbejdsomraa-der/boern-og-unge-i-udsatte-positioner/saerlig-stoette-og-hjaelp/ungestoette>
- Social- og Boligministeriet (2024). *LBK nr 890 af 19/06/2024. Bekendtgørelse af barnets lov*: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2024/890>
- Social- og Boligstyrelsen (2023). *Håndbog om barnets lov*. Odense: Social- og Boligstyrelsen.
- Socialpædagogerne (u.å.). *Ungestøtte og opretholdt anbringelse*: <https://sl.dk/pleje-familier/regler-plejefamiliernes-haandbog/naar-plejeforholdet-slutter-eller-af-brydes/ungestoette-og-opretholdt-anbringelse/>
- SUS & Bikubenfonden (2019). *Ung mellem anbringelse og eget hjem: Udfordringer og potentialer*. København: Socialt Udviklingscenter SUS & Bikubenfonden.
- Vendelbo, S.H. (2018). Tidligere anbragte unges daglige livsførelse og deltagelse. *Nordiske udkast*, 46(2), 78-94.

VIVE